

**ВОЛИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

БІЛОУС ОЛЕНА СЕРГІЇВНА

УДК 378: 37.03 +78 (07)

**ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ
(на матеріалі музичних дисциплін)**

13.00.09 – Теорія навчання

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Луцьк – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Криворізькому державному педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Кондрашова Лідія Валентинівна,
Криворізький державний педагогічний університет,
проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Дем'янчук Олександр Никанорович,
Волинський державний університет імені Лесі Українки,
завідувач кафедри музично-теоретичних дисциплін;

кандидат педагогічних наук, доцент
Пилячик Іван Федорович,
Рівненський гуманітарний університет,
завідувач кафедри історії, теорії музики та методики
музичного виховання.

Провідна установа: Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, кафедра педагогіки,
Міністерство освіти і науки України, м. Кіровоград.

Захист відбудеться „6” травня 2005 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.04 у Волинському державному університеті імені Лесі Українки за адресою: 43021, м.Луцьк, вул. Винниченка, 30а.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Волинського державного університету імені Лесі Українки (43021, м.Луцьк, вул. Винниченка, 30а).

Автореферат розіслано „5” квітня 2005 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

В.С.Петрович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми. Соціальні зміни, перехід до ринкових відносин відбиваються не тільки на економічному розвитку держави, але й на суспільному становленні її громадян. У „Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті” визначена головна мета української освіти – створити умови для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина. Сучасна вища педагогічна школа прагне забезпечення підготовки фахівця, здатного до постійного духовного самовдосконалення, творчої активності як основи збагачення інтелектуального та культурного потенціалу нації.

Наукові дослідження сьогодення мають тенденцію до переходу від розробки загальної теорії творчості до знаходження шляхів навчання творчої діяльності.

Психолого-педагогічні дослідження Л.С.Виготського, С.У.Гончаренка, Ю.М.Кулюткіна, М.О.Лазарева, В.І.Лозової, Н.В.Палехи, Н.О.Половнікової, С.О.Сисоєвої, В.О.Сухомлинського, Т.І.Шамової, Г.І.Щукіної та ін. дають ґрунтовну підставу вважати: визначальною якістю творчої особистості є її творча активність, що розглядається як інтегративна характеристика особистості, в якій, з одного боку, відображені нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі потреби, мотиви, вимоги), а, з іншого, – знаходять свій вираз якісні зміни в діяльності, яка стає цілеспрямованішою, продуктивною.

Творча активність як характеристика особистості сучасного фахівця дістала психологічне обґрунтування в працях Б.Г.Ананьєва, О.О.Бодальова, У.Джемса, О.Г.Ковальова, Г.С.Костюка, О.М.Леонтьєва, Ж.Піаже, С.Л.Рубінштейна та багатьох інших.

Формування творчої особистості можливо в умовах особистісно орієнтованого навчання. Сучасні вимоги до реалізації особистісно орієнтованого навчання сформульовані в працях К.О.Абульханової-Славської, Л.І.Анциферової, І.Д.Беха, Є.В.Бондаревської, В.В.Давидова, С.В.Кульневича, В.О.Моляка, С.Д.Максименка, В.В.Серікова, І.С.Якиманської та інших.

Вагомий внесок у теорію та практику формування творчої активності особистості предметами музичного циклу внесли О.А.Апраксіна, Б.В.Асаф'єв, Л.А.Баренбойм, Н.О.Ветлугіна, О.Н.Дем'янчук, Г.М.Падалка, Б.Л.Яворський та інші, які вважали предмети музичного циклу ефективним засобом творчого розвитку особистості. Але проблема формування творчої активності студентів у процесі вивчення музичних дисциплін залишається неналежно розкритою.

Ускладнення завдань і способів вирішення проблеми кадрів (у тому числі й педагогічних) обумовлюють гостру потребу в теоретичному обґрунтуванні творчої активності як важливої характеристики професіоналізму сучасного вчителя, створення необхідних умов реалізації особистісно орієнтованого навчання в практиці вищої педагогічної школи та експериментальній перевірці методики навчального процесу, що дозволяє подолати суперечності між вимогами, які

ускладнюються, до вчительської професії й здатністю випускників педуніверситету творчо працювати в обраній професійній сфері, використовувати багатогранність своєї особистості у вирішенні професійних завдань і володінні засобами формування творчої активності в молоді, яка навчається.

Соціальна значущість проблеми, недостатній рівень її теоретичного обґрунтування, потреба в оновленні змісту та методичних розробок щодо формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання і визначили вибір теми дослідження: **„Дидактичні основи формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання (на матеріалі музичних дисциплін)”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою комплексної теми „Теорія і практика імітаційно-ігрового навчання в системі особистісно орієнтованої освіти майбутніх педагогів” (0103U001111 МОН від 5.11.2002р.) кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету, занесеної на конкурсній основі до координаційного плану досліджень Міністерства освіти і науки України. Тема дисертації затверджена Вченою радою Криворізького державного педагогічного університету (протокол №3 від 12.10.2000р.) та узгоджена рішенням бюро Ради з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 9 від 26.11.2002р.).

Об'єкт дослідження – процес формування творчої активності студентів у особистісно орієнтованому навчанні.

Предметом дослідження є дидактичні умови формування творчої активності майбутніх учителів у процесі вивчення музичних дисциплін.

Мета дослідження полягає в теоретичній розробці, методичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці дидактичних умов, які визначають ефективність формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання.

В основу дисертаційного дослідження покладено **гіпотезу** про те, що ефективність формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання у вищій педагогічній школі при вивченні музичних дисциплін буде протікати успішно, якщо забезпечити комплексний підхід до організації навчального процесу та дотримання таких умов: орієнтацію педагогічного процесу на розвиток особистості студента відповідно до його можливостей та здібностей; наявність стійкої позитивної мотивації музично-педагогічної діяльності; постановку дидактичних завдань у формі рольової перспективи та структурування навчальної інформації у вигляді імітаційно-ігрової й проблемно-ситуаційної моделі; використання дидактичних технологій, побудованих на принципах рольової перспективи, особистісно-діяльнісного й імітаційно-ігрового підходів; створення освітнього середовища, яке забезпечує кожному студентові вільний вибір навчальних ролей, психологічний комфорт і ситуацію успіху в професійному становленні.

Для реалізації мети й перевірки висунутої гіпотези були визначені такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати сутність, зміст, структуру, показники творчої активності та рівні її сформованості.
2. Розробити методiku експериментального дослідження процесу формування творчої активності студентів засобами музичних дисциплін у процесі особистісно орієнтованого навчання.
3. Виявити етапи формування творчої активності у процесі вивчення музичних дисциплін та теоретично узагальнити сукупність дидактичних умов, які позитивно впливають на рівень її виявлення у навчальному процесі.
4. Теоретично узагальнити та експериментальним шляхом перевірити ефективність дидактичних умов формування творчої активності студентів при вивченні предметів музичного циклу у вищому навчальному закладі.

Методологічною основою дослідження є філософські положення про взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних факторів у процесі розвитку особистості, що є рушійною силою будь-якого руху і розвитку, діалектичної суперечності, яка визначається як взаємодія протилежних сторін об'єкта чи системи, які взаємовиключають одна одну та водночас діють у внутрішній єдності й взаємопроникненні і виступають джерелом саморуху та розвитку об'єктивного світу й пізнання. Методологічними орієнтирами дослідження виступили положення про взаємозв'язок, взаємообумовленість і взаємозалежність соціально-економічних і педагогічних явищ і процесів, необхідність їх урахування в конкретних умовах; системний підхід як різнобічний і багаторівневий спосіб аналізу педагогічних проблем, ідеї саморегуляції як механізм здійснення професійно-особистісного ставлення; положення теорії пізнання щодо системно організованої дослідницької діяльності та особистісно орієнтованого навчання.

Теоретичною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів, присвячені розробці теорії творчості та проблемі формування творчої особистості (В.І.Андреєв, В.С.Біблер, А.В.Брушлінський, С.С.Гольдентріхт, А.Й.Капська, В.І.Лозова, Б.Ф.Ломов, Я.О.Пономарьов, С.О.Сисоева та ін.). Принципове значення для досліджуваної проблеми мають ідеї А.М.Алексюка, Ю.К.Бабанського, М.А.Данилова, Б.П.Єсіпова, І.Я.Лернера, М.М.Скаткіна та ін. про активність як важливу характеристику особистості та умови її успішності в пізнавальній діяльності; теорії особистісно орієнтованого навчання, розроблені А.Адлером, І.Д.Бехом, Є.В.Бондаревською, С.Д.Максименко, А.Маслоу, К.Роджерсом, В.В.Серіковим, В.Франклом, І.С.Якиманською) та ін.; концептуальні положення Б.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, Г.С.Костюка, О.М.Леонтьєва, С.Л.Рубінштейна та ін. про мотиви творчого оволодіння професійною діяльністю, закономірності формування потреб, інтересів, установок та ціннісних орієнтацій особистості.

Використані теоретичні положення про закономірності формування особистості педагога, його професійне становлення І.Ф.Гоноболіна, Л.В.Кондрашової, Н.В.Кузьміної, О.Г.Мороза, Л.С.Нечепоренко, В.О.Сластьоніна та ін. За основу дослідження були взяті роботи Л.П.Арістової,

Н.Л.Білої, Д.Б.Богоявленської, В.К.Дьяченко, В.І.Лозової, Н.О.Половнікової, Т.І.Шамової та ін. про активність як провідну рису, інтегральну характеристику цілісної особистості.

Програма дослідження включає сукупність **методів: теоретичних** – вивчення та аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, педагогічного досвіду й педагогічної практики викладачів, результати яких були використані для обґрунтування сутності, змісту, структури, показників творчої активності та виявлення дидактичних умов її формування у майбутніх учителів; **емпіричних** – бесіда, інтерв'ю, анкетування, спостереження, аналіз результатів музично-педагогічної діяльності студентів, що використовувалися для діагностики рівня сформованості творчої активності; педагогічний експеримент (констатуючий і формуючий), проведення якого дозволило визначити вихідний стан досліджуваного явища в практиці університету, розробка й реалізація програми дослідно-експериментального навчання щодо формування творчої активності студентів; статистичні методи обробки одержаних даних, через які визначалася значущість та надійність отриманих результатів. Методика передбачала зіставлення об'єктивних і суб'єктивних даних, тому вивчалася документація, результати контрольних робіт і музично-педагогічної роботи студентів.

Організація та основні етапи дослідження.

На **першому етапі** (2000-2001 рр.) проводився аналіз досвіду педагогів-практиків щодо специфіки формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання; конкретизувалися предмет та завдання дослідження; розроблялася робоча гіпотеза; уточнювалася сутність та структура творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання, компоненти творчої активності майбутніх педагогів з виявленням її ознак, показників та рівнів; розроблялася теоретична програма творчої діяльності майбутніх педагогів, спрямована на розвиток їхньої творчої активності.

На **другому етапі** (2002-2003 рр.) проводився констатуючий експеримент, у процесі якого було виявлено ступеневу характеристику зазначеної активності; апробувалася методика її діагностики, визначалася логіка формуючого експерименту, впродовж якого реалізувалася програма формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання.

На **третьому етапі** (2004-2005 рр.) аналізувалися та узагальнювалися результати, одержані у процесі формуючого експерименту; апробувалися програма, методичні рекомендації щодо формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання; формувалися висновки дослідження, здійснювалось наукове й літературне оформлення результатів дослідження.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі музично-педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету (м.Кривий Ріг), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира

Винниченка (м.Кіровоград), Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського (м.Одеса). Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 600 студентів.

Достовірність дослідження забезпечувалася методологічним та теоретичним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням системи методів дослідження, адекватних його предмету, меті та завданням; якісним та кількісним аналізом експериментальних даних; дослідно-експериментальною перевіркою висунутої гіпотези; репрезентативністю вибірки досліджуваних; використанням методів математичної статистики для обробки одержаних даних.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *вперше* конкретизовано, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено сукупність дидактичних умов, які забезпечують ефективність формування творчої активності у студентів засобами музичних дисциплін у процесі особистісно орієнтованого навчання; *удосконалено* методику проведення занять з музично-педагогічних предметів та індивідуальної роботи студентів в умовах особистісно орієнтованого навчання; створено й апробовано технологію формування творчої активності майбутніх педагогів на принципах роліової перспективи, задачного та імітаційно-ігрового підходів, педагогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості в системі відносин „викладач-студент”; *подальшого розвитку* дістало трактування сутності поняття „творча активність” майбутніх педагогів; визначено компоненти її змісту як особистісного утворення, критерії та рівні сформованості; встановлено етапність формування цього складного утворення студентів у музично-педагогічній діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що: розроблена і впроваджена в практику Криворізького державного педагогічного університету програма занять, у ході яких відпрацьовувалася методика інтеграції знань всього комплексу вивчених музичних дисциплін; створена система індивідуально-творчих завдань з розвитку самостійності, творчої активності, імпрровізації та ініціативи майбутніх учителів музики; апробовані професійні ситуації й ситуації успіху, які стимулюють динаміку рівня активності на навчальних заняттях у позитивний бік; розроблені методичні рекомендації щодо активізації творчої музичної діяльності студентів, постановці дидактичних цілей її у формі роліової перспективи.

Одержані результати мають безпосередній вихід на практику організації навчання музики, особистісно орієнтованого спрямування навчання у вищій педагогічній школі й позитивно впливають на якість навчальної роботи, значно підвищують рівень творчої активності майбутніх педагогів.

Упровадження результатів дослідження здійснювалось у музичній школі №4 м.Кривого Рогу (довідка №ба від 18.01.05 р.), Криворізькому міському музичному училищі (довідка №25 від 17.01.05 р.), Південноукраїнському педагогічному університеті (м.Одеса) ім. К.Д.Ушинського (довідка №33-47 від 11.01.05 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася через обговорення матеріалів дисертації на кафедрі педагогіки, засіданнях методологічного та методичного семінарів, постійно діючих у Криворізькому державному педагогічному університеті, на засіданнях ради музично-педагогічного факультету. Основні положення дисертації доповідалися на Міжнародних науково-практичних конференціях: „Проблеми імітаційно-ігрового підходу до організації навчального процесу у вищій школі” (м.Кривий Ріг, 27-28.09.2001р.), „Проблеми і перспективи культурологічної концепції особистісно орієнтованої освіти” (м.Кривий Ріг, 13-15.11.2003р.), „Розвиток особистості у полікультурному освітньому просторі” (м.Кривий Ріг, 23-24.09.2004р.); обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету, що були проведені в 2000-2005 рр. Результати дослідження оприлюднювалися на семінарах для молодих дослідників, аспірантів, учителів шкіл і викладачів вищих навчальних закладів.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць, 7 з яких – у фахових виданнях, затверджених ВАК України. Загальний обсяг публікацій – 2 др. арк.

Структура дисертації складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації 207 сторінок, з них основного тексту 174 сторінки. У тексті вміщено 20 таблиць (8 сторінок), 7 рисунків (4 сторінки). Список використаних джерел містить 313 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, визначено об’єкт, предмет, мету, гіпотезу дослідження, перераховано основні завдання, викладено його методологічні та теоретичні основи, визначено методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, відображено апробацію та впровадження результатів дослідження, наведено дані про структуру роботи.

У першому розділі – „Теоретичні засади формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання” – на основі аналізу досягнень вітчизняної й зарубіжної педагогічної науки виявлені різні підходи в дослідженні процесу формування творчої активності як важливої характеристики професіоналізму сучасного вчителя музики; розкрита сутність понять „активність”, „творча активність”, „особистісно орієнтоване навчання”; наведені різні погляди у визначенні суттєвих ознак та характеристик цього складного особистісного утворення; конкретизовані структурні компоненти, що складають зміст творчої активності, рівні її сформованості в студентів; подано теоретичне обґрунтування сукупності дидактичних умов, які забезпечують успішність формування цієї якості в майбутніх педагогів у процесі вивчення ними музичних дисциплін.

Вивчення й аналіз наукової літератури дозволяє говорити про різні думки щодо визначення сутності понять „активність”, „творча активність”. Активність трактують як провідну рису людської особистості (М.О.Лазарєв, В.І.Лозова); здатність людини до свідомої трудової й соціальної діяльності (С.У.Гончаренко); діяльний стан розуму, почуттів і волі особистості (Л.П.Арістова); умову й момент реалізації особистісних потреб (Ю.Л.Воробйов); якість ставлення людини до життя й діяльності (В.О.Сухомлинський); одну із властивостей особистості, посилену, енергійну діяльність (Л.В.Кондрашова); готовність до оволодіння знаннями (Н.О.Половнікова); вольовий стан, що характеризує посилену пізнавальну роботу особистості (Р.А.Нізамов); прагнення мобілізувати морально-вольові зусилля на досягнення цілей пізнання (Т.І.Шамова) та ін.

У літературі існує декілька підходів до визначення сутності активності. Одні автори розглядають її як діяльнісну характеристику, другі – як рису особистості; треті – як стан. Ряд дослідників, поєднуючи ці підходи, трактують активність як інтегровану особистісно діяльнісну характеристику.

Творча активність розглядається авторами як показник і характеристика професійної діяльності (В.С.Біблер, Л.С.Виготський, С.С.Гольдентріхт). Деякі дослідники визначають її сутність як міру, відношення до діяльності (О.В.Жуганов, Г.Л.Пономаренко, Г.І.Щукіна); ставлення до дійсності, комплекс властивостей, що поєднують інтелектуальні, вольові й емоційні процеси (М.Є.Воробйов, Е.Ю.Міжурова).

У трактуванні визначення „творча активність” існує декілька підходів: особистісний (як складної, комплексної характеристики особистості); діяльнісний (як інтегративна категорія, що перетворює діяльність у творчий процес); особистісно діяльнісний (коли активність є важливою характеристикою діяльності творчої особистості, що забезпечує їй професійний зріст і саморозвиток). Різні погляди щодо визначення сутності творчої активності підтверджують складність досліджуваного феномена, інтерес багатьох дослідників до його вивчення, бажання виділити різні сторони цього особистісного утворення.

У нашому дослідженні ми виходимо з того, що творча активність учителя музики – це складне особистісне утворення, що виступає умовою й результатом музично-педагогічної діяльності, забезпечує нестандартний підхід і творче вирішення професійних завдань.

У розділі розкривається механізм становлення творчої активності студентів, основою якого є складні зв'язки між пізнавальними установками й діяльністю, між інтелектуальними й емоційно-вольовими комплексами в структурі змісту цього особистісного утворення. Органічний характер зв'язків між осмисленням пізнавальної діяльності й переживаннями є тією умовою, що забезпечує дію механізму засвоєння знань і закріплення способів творчої діяльності.

Творча активність майбутнього педагога в музично-педагогічній діяльності виявляється у

винахідливості, оригінальності, нестереотипності, творчій уяві, асоціативному сприйнятті, інтуїції, емпатії, культурі почуттів і натхненні. Доведено, що творча активність у процесі занять музикою виявляється в самостійній музично-пізнавальній діяльності.

Змістовний аспект творчої активності поєднує в собі інтереси й потреби, спрямованість і схильності, рівень розвитку інтелектуальних, емоційних, вольових якостей і дії, що обумовлюють результативність різних видів діяльності студентів. Багатоаспектність змісту визначає й багатокомпонентність її структури.

Необхідними й достатніми її складовими є компоненти: мотиваційний, пізнавально-операціональний, творчих здібностей, емоційно-вольовий і оцінний.

За допомогою теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури, самооцінки, експертних оцінок, спостережень за музично-педагогічною діяльністю студентів визначені критерії творчої активності, до числа яких віднесені: досвід сприйняття музики, інтерес до музично-педагогічної діяльності, знання й навички в галузі аналізу, здатність до оцінки музичних явищ.

У розділі конкретизується зміст і методи діагностики ступеня сформованості творчої активності в майбутніх учителів музики. На основі експертних оцінок і результатів дослідження дається характеристика рівнів творчої активності, які диференціюються з урахуванням ступеня виявлення сукупності показників: низький, середній і високий.

Позитивна динаміка рівня творчої активності поєднана з виявленням потреби студентів в особистісно-професійному зростанні, нестандартному виконанні навчальних завдань, їхньому стійкому інтересі до саморозвитку, самовдосконалення й професійного самоствердження.

Музично-педагогічна підготовка майбутніх учителів музики та динаміка рівня їхньої активності в позитивний бік перебуває в безпосередньому зв'язку і взаємозумовленості. Досягнення позитивних результатів можливе в тому випадку, якщо майбутній фахівець у навчальній роботі може знайти себе, виразити своє „Я”, досягти професійного й особистого успіху.

Музично-педагогічна підготовка майбутніх учителів музики повинна бути орієнтована на особистість студента й поєднувати в собі такі компоненти:

- особистісно-гуманітарну орієнтацію завдань, змісту і способів організації навчальної роботи;
- системне бачення студентами музично-педагогічної діяльності;
- спрямованість усіх дидактичних засобів на розвиток музично-педагогічних здібностей і творчого стилю діяльності майбутніх учителів музики;
- впровадження в освітній процес педагогічного моніторингу і своєчасне діагностування рівня виявлення творчої активності студентів.

Реалізація музично-педагогічної підготовки, яка зорієнтована на особистість студента, передбачає заміну предметного на особистісно орієнтоване навчання.

Особистісно орієнтоване навчання містить у своїй основі професійно-особистісну ситуацію, у якій необхідні всі особистісні функції майбутнього вчителя музики, коли студент сам творить і себе як фахівця, і формує власне професійне „Я”. Це є процес, у якому студент реалізує свої потенційні сили, потреби, інтереси, здібності, стверджуючи свою індивідуальність і творчу активність.

У ході дослідження було встановлено, що успішність формування творчої активності залежить від сукупності дидактичних умов:

- орієнтації педагогічного процесу на розвиток особистості студента відповідно до його можливостей і здібностей;
- наявності стійкої позитивної мотивації музично-педагогічної діяльності;
- постановки дидактичних завдань у формі рольової перспективи;
- організації навчальної роботи у вигляді імітаційно-ігрової і проблемно-ситуаційної моделі;
- використання дидактичної технології, побудованої на принципах рольової перспективи, особистісно-діяльнісного підходу до організації навчального процесу;
- створення освітнього середовища, яке забезпечує кожному студентові вільний вибір навчальних ролей, психологічний комфорт і ситуацію успіху.

Дотримання вищезгаданих дидактичних умов забезпечує результативність музичних дисциплін у формуванні творчої активності майбутніх учителів музики.

У другому розділі – „Експериментальна перевірка дидактичних умов формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання предметам музичного циклу” – аналізується стан педагогічної практики з досліджуваної проблеми, використання можливостей музично-педагогічної діяльності, особистісної спрямованості у формуванні цього складного особистісного утворення, розкривається методика проведення експериментальної роботи, конкретизується її зміст і умови проведення, аналізуються результати формуючого експерименту.

На етапі констатуючого експерименту виявлялися рівень сформованості творчої активності студентів і причини, що гальмують позитивну її динаміку; наявність залежності між характером музично-естетичної підготовки й рівнем виявлення в майбутніх учителів музики цього складного особистісного утворення. Основою програми констатуючого експерименту є робота з діагностування виявлення різних показників, що виступають характеристиками структурних компонентів творчої активності.

У ході дослідження встановлено, що 40% студентів, які брали участь в експерименті, усвідомлюють роль творчої активності у власному професійному зростанні, але 68% з них займають пасивну позицію на навчальних заняттях, у їхній пізнавальній діяльності переважає відтворення готової інформації. Причини такої суперечності майбутні вчителі музики пояснюють браком часу, 46% з опитаних змушені поєднувати навчання з роботою, 34% студентів засвідчили невміння

самостійно працювати, 43% не володіють методикою самовиховання. Була виявлена негативна тенденція ставлення студентів до музично-педагогічної підготовки з переходом на старший курс. Якщо для першокурсників мотив „цікава професія” був провідним у 81,6% опитаних, то серед третьокурсників його назвали тільки 51,5%.

Під час аналізу відвіданих занять з предметів музично-педагогічного циклу було виявлено, що на 68% з них були відсутні будь-які заходи щодо стимулювання творчої активності студентів. Причину такого становища варто шукати в непідготовленості викладачів вищої школи до роботи з формування у майбутніх учителів цього важливого показника їхнього професіоналізму.

У ході констатуючого експерименту виявлена залежність між орієнтацією студентів на творчість і активність у навчальному процесі, рівнем їхньої музичної підготовки й ставленням до обраної професії. Спостереження й аналіз характеру діяльності студентів засвідчили, що в основному в них переважає низький рівень їхньої орієнтації на активно-творчий підхід до вирішення навчальних завдань і оволодіння професією.

Результати констатуючого експерименту показали, що найкраще вираженими в студентів є показники творчої активності, а саме: уміння відбирати музичний матеріал (контрольна група (надалі КГ) – 22%, експериментальна група (надалі ЕГ) – 20%); емоційність (КГ – 23%, ЕГ – 28%); ініціативність (КГ – 18%, ЕГ – 17%); самостійність (КГ – 16%, ЕГ – 15%). Слабко виражені такі показники, як творча інтерпретація (КГ – 6%, ЕГ – 7%); аналіз музичних творів (КГ – 10%, ЕГ – 10%); імпровізація (КГ – 10%, ЕГ – 11%); об’єктивність оцінки (КГ – 9%, ЕГ – 6%); незаформалізованість оцінки (КГ – 10%, ЕГ – 7%). Переважає середній рівень за емоційним ставленням (КГ – 63%, ЕГ – 72%); музичними знаннями (КГ – 70%, ЕГ – 62%). Саме ці показники визначають ступінь виявлення творчої активності.

Отримані дані відбиті в діаграмі (див. рис. 1).

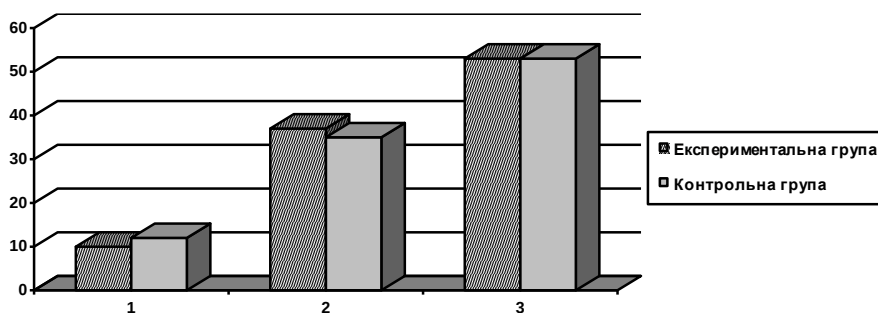

Рис. 1. Дані діагностичного зрізу виявлення рівня творчої активності студентів до проведення формуючого експерименту

1 – високий рівень;

2 – середній рівень;

3 – низький рівень;

Аналіз даних умотивовує думку про перевагу середнього й низького рівнів творчої активності як в експериментальних, так і в контрольних групах. Високий рівень у контрольній групі склав 12%, в експериментальній – 10%; середній рівень відповідно 35% і 37% і низький рівень творчої активності 53% у контрольній і 53% в експериментальній групах.

Результати підтвердили необхідність проведення дослідно-експериментальної роботи. Формуючий експеримент проводився на базі музично-педагогічного факультету Криворізького державного педуніверситету, у якому брали участь 300 студентів. Мета його полягала в експериментальній перевірці дидактичних умов, які б сприяли формуванню в майбутніх учителів музики цілісного уявлення про музично-педагогічну підготовку, забезпечували реалізацію принципу обґрунтованості кожного музичного твору щодо індивідуального навчального плану студента, своєчасне врахування рівня його музичної й інструментальної підготовки з позначеними перспективами особистісного розвитку; поєднання різних видів музично-педагогічної діяльності. За основу програми дослідження була взята ідея комплексного підходу на рівні інтеграції предметів, визначених навчальним планом, за такими напрямками як: музично-естетична освіченість та активність у музично-творчій діяльності, де студенти вчаться музиціювати, починаючи з найпростіших гармонійних мелодій, форм, жанрів до імпровізації й твору широкого спектра музичних образів, картин природи й т.д.

Дослідно-експериментальна робота поєднувала в собі три етапи. На **першому (організаційно-методичному) етапі** формування творчої активності забезпечувалися й перевірялися експериментально умови, які закріплюють позитивну мотивацію навчання і забезпечують створення освітнього середовища, вільного вибору навчальних ролей, створення психологічного комфорту й ситуації успіху для кожного студента. Увага акцентувалася на вирішенні таких завдань: осмислення музичних образів; формування музично-естетичної спрямованості й позитивної мотивації, цілісної художньо-образної структури виконання творів; розвиток яскравих музично-слухових уявлень і емоційне розкріпачення. На цьому етапі формувалася музична грамотність через систему занять з методики музичного виховання й індивідуальної роботи з основного музичного інструмента.

На **другому (пізнавальному) етапі** студенти знайомилися з різними видами музично-естетичної діяльності. Їм пропонувалися зразки методичних розробок, використовуючи які вони реалізували програму творчого розвитку власних можливостей і музичних здібностей. Вони опановували методикою творення музичних п'єс, знайомилися з музичним матеріалом; вчилися відтворювати в музиці художні образи; знайомилися зі специфікою підбору музичного супроводу до позакласних заходів у школі. Їм пропонувався комплекс завдань, спрямованих на формування й підтримку творчої активності на музичних заняттях.

На цьому етапі формування творчої активності використовувалася технологія, яка побудована

на принципі рольової перспективи й передбачає особистісно-діяльнісний підхід до організації освітнього процесу.

Поетапно вирішувалися завдання щодо відпрацьовування наступних умінь: аналізувати, порівнювати, розподіляти й зосереджувати увагу на певних етапах діяльності; вносити потрібні корективи; шукати раціональні шляхи вирішення проблем; чітко й послідовно виконувати навчальні завдання; зосереджувати увагу на певних доцільних діях; утілювати різнохарактерні музичні образи в музичній творчості; аналізувати взаємозалежність поетичної, образної уяви й засобів її втілення в музично-композиційні форми; інтегрувати при вирішенні музичних завдань практичні навички з теоретичними знаннями суміжних музичних дисциплін.

Третій (діяльнісний) етап експериментальної роботи передбачав активізацію творчої музично-естетичної діяльності, а саме: виконання на високому рівні музичних творів шкільного репертуару; цілісний аналіз музичних творів; читання з аркуша, транспонування; творення музичних п'єс і пісень; імпровізація мелодій; фактурне жанрове варіювання; розучування й виконання шкільного репертуару для педагогічної практики.

На цьому етапі формування творчої активності створювалися й експериментально перевірялися такі умови, як постановка дидактичних цілей у формі рольової перспективи, що стимулює активну позицію і творчий стиль діяльності, й організація навчальної роботи у формі імітаційно-ігрової і проблемно-ситуаційної моделі.

Поетапно розв'язувалися наступні завдання: слухати себе й виразно інтерпретувати художні образи; виділяти головне і контролювати другорядне; оперативно переключатися з одного виду діяльності на інший; усвідомлювати художню структуру музичних творів; аналізувати композиційну структуру мелодій; утілювати музичний образ у конкретному звучанні; імпровізувати на задану тему, змінюючи ритмічну структуру; осягати особливості музичної мови твору; осмислювати формоутворюючі компоненти твору в процесі імпровізації і творення творчих завдань.

Процес формування творчої активності студентів містив у собі комплекс творчих завдань. Ставилася мета – здійснення підготовки майбутнього вчителя музики, здатного втілювати творче, самостійне музиціювання, імпровізацію, створення власних творів, яскраве виразне й осмислене виконання музичних творів, розвиток емоційної сфери, образного сприйняття, творчої фантазії.

Після завершення формуючого експерименту вивчалася динаміка рівня творчої активності студентів у контрольних і експериментальних групах, визначалася ефективність дидактичних умов, навмисно створених у процесі проведення дослідно-експериментальної роботи.

З метою визначення дієвості дослідно-експериментальної програми були проведені зрізи як у контрольних, так і в експериментальних групах. Отримані дані були узагальнені з урахуванням усіх показників і на їх основі були виявлені рівні становлення творчої активності студентів,

проаналізована їхня динаміка з урахуванням впливу створеної сукупності дидактичних умов. Результати були зведені в табл. 1.

З таблиці 1 видно динаміку творчої активності студентів як у контрольних, так і в експериментальних групах. Якщо в контрольних групах рівень творчої активності підвищився, то в незначній мірі. Так, на початок експерименту в основному переважав середній (66%) і низький (19%) рівні творчої активності, після закінчення дослідно-експериментальної роботи високий рівень склав 18%, середній – 72% і низький скоротився з 19% до 10%.

Таблиця 1

**Дані контрольних і експериментальних груп
до і після завершення формуючого експерименту (у %)**

Рівні творчої активності	На початку експерименту		Після закінчення експерименту	
	Контрольна група	Експериментальна група	Контрольна група	Експериментальна група
Високий	15	13	18	39
Середній	66	65	72	52
Низький	19	22	10	9

В експериментальних групах інша картина. На початок експерименту високий рівень творчої активності складав 13% студентів, середній – 65%, низький – 22%. Після завершення формуючого експерименту відсоток студентів з високим рівнем творчої активності склав 39%, із середнім – 52%, низьким – 9%. Після закінчення дослідно-експериментальної роботи в експериментальних групах високий рівень активності виріс у порівнянні з контрольною групою на 21% (39% проти 18%); середній скоротився на 20% (52% проти 72%). Низький рівень творчої активності в контрольній групі склав 10%, а в експериментальній – 9%. Але в порівнянні вихідних даних з підсумковими динаміка творчої активності від низького до вищого її рівня склала різницю – 13% (відповідно на початок експерименту 22%, за підсумковими результатами – 9%).

Позитивна динаміка рівня творчої активності від низького до вищого в експериментальних групах обумовлена рядом дидактичних умов, серед яких найбільш ефективними у впливі на мотиваційний компонент творчої активності варто визнати: створення педагогічного освітнього середовища, атмосфери самоствердження й самовираження кожного студента, реалізацію індивідуального й диференційованого підходів до організації музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики. Дієвою умовою у вирішенні поставлених завдань в активізації творчої

позиції студентів стала постановка навчальних цілей у формі рольової перспективи, надання свободи вибору навчальних ролей і створення для кожного студента ситуації успіху. Як показало проведене дослідження, перебудова методики й технології навчання на принципах педагогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості, імітації, імпрровізації й ігри забезпечили умови для активізації позиції студентів у навчальному процесі. Активні форми й методи, які забезпечують досягнення рольових перспектив, відображають особистісно орієнтовану спрямованість навчання і сприяють зростанню рівня творчої активності студентів.

Студенти засвоюють музично-педагогічні знання у реальному процесі підготовки і прийняття рішень, виконання навчальних та ігрових дій, здобувають уміння самостійно будувати „орієнтовану основу дій” (П.Я.Гальперін). Було встановлено й експериментально підтверджено, що взаємозв’язок аудиторних й індивідуальних занять, самостійної роботи, музично-педагогічної діяльності й педагогічної практики позитивно впливає на рівень творчої активності студентів.

Проведене дослідження уможливило такі **висновки**:

1. Теоретичний аналіз першоджерел виявив, що формування творчої активності студентів в умовах музично-педагогічної підготовки як соціально-педагогічна проблема обумовлена об’єктивними потребами подальшого удосконалювання рівня професіоналізму педагогічних кадрів у світлі Болонського процесу.

2. Творча активність – це складне особистісне утворення, що виступає умовою і результатом музично-педагогічної діяльності, яка забезпечує нестандартний підхід і творче вирішення професійно-педагогічних завдань. Вона поєднує у своєму змісті прагнення й готовність з внутрішнього переконання здійснювати ініціативні, нестандартні, самостійні дії у вирішенні завдань музично-педагогічної діяльності, які виражаються в умінні відходити від шаблонів, асоціативному мисленні, емоційному сприйнятті музично-педагогічної діяльності, стійкій потребі в імпрровізації і творчості.

3. Складність і багатогранність змістовної сторони творчої активності обумовили й багатокомпонентність її структури, яка стійко поєднує в собі компоненти: мотиваційний, пізнавально-операціональний, емоційно-вольовий, музичних здібностей і оцінний. Достатня вираженість показників, які характеризують усі складові компоненти її структури, дозволяє робити висновки про рівень прояву активності в ході музично-педагогічної діяльності.

4. У ході дослідження було встановлено, що творча активність характеризується, насамперед, потребою й умінням висувати оригінальні музично-педагогічні проблеми, знаходити нестандартні способи їхнього вирішення, використовувати отримані раніше знання в нових ситуаціях, що обумовлює установку на самовдосконалення особистості й розвиток музично-творчих здібностей студентів. У своєму розвитку в міру вираженості названих критеріїв творча активність проходить кілька рівнів: описово-констатуючий (низький), рівень осмислення музично-педагогічної

діяльності (середній) і рівень тлумачення й реалізації музично-педагогічної творчої діяльності (високий).

5. Дослідження творчої активності, необхідність керування процесом формування творчої активності передбачає: визначення вихідного стану цього складного особистісного утворення і ступеня його виявлення у навчальній роботі студентів; визначення перспективного рівня творчої активності майбутніх учителів музики, який має бути досягнутий випускниками вищої школи в ході музично-педагогічної підготовки; знаходження оптимальних шляхів переходу з низького до вищого рівня виявлення творчої активності студентів.

Формування творчої активності – складний процес, тому музично-педагогічна підготовка як основа його реалізації припускає переорієнтацію її сутності з предметної на особистісно орієнтовану спрямованість, що дозволяє розглядати засвоєну навчальну інформацію як засіб розвитку творчої індивідуальності студента, формування творчого стилю діяльності, стійкої потреби в активних діях, імпровізації і самостійного вирішення завдань у надбанні і збагаченні власного музично-педагогічного досвіду.

6. Розмаїтість видів музично-педагогічної діяльності (виконання музичних творів, вільне читання з аркуша, транспонування музичного твору, гармонізація мелодій, аналіз музичних творів, їх жанрове й фактурне варіювання, імпровізація й авторське творення на запропоновані викладачем чи вільні теми) обумовлювали виразність і емоційність, самостійність і оригінальність, вироблення спеціальних умінь, що стимулювало перехід творчої активності з низького на вищий рівень її прояву.

7. Було встановлено, що створення освітнього педагогічного середовища у вищому навчальному закладі як важливої умови формування творчої активності студентів усе ще недооцінюється педагогами вищої школи. Великі труднощі були виявлені і при переорієнтації навчання з предметного на особистісно орієнтоване. Більшість викладачів вищої школи дотримуються традиційної методики навчання, вважаючи, що розвиток особистості майбутнього фахівця – це завдання самих студентів. У практиці переважає знансєвий підхід, має місце недооцінка емоційного фактора й надання студентам свободи вибору завдань і способів їхнього виконання.

Але, незважаючи на труднощі, які мали місце в ході проведення формуючого експерименту, робота з формування творчої активності дала позитивні результати. На основі отриманих даних можна говорити про те, що гіпотеза підтвердилася, завдання дослідження вирішені, мета досягнута.

Виконана робота дозволяє побачити перспективи подальшого вивчення проблем якості підготовки сучасних фахівців, у тому числі і вчителів музики, у світлі вимог Болонського процесу. Пошук шляхів вирішення завдань, які стоять перед сучасною вищою школою, потрібно здійснювати в плані: вивчення можливостей кредитно-модульної системи у формуванні творчої

активності студентів; розробки навчальних програм з музично-педагогічних дисциплін особистісної спрямованості; вивчення можливостей професійного самовиховання у закріпленні творчої активності студентів як важливої характеристики їхнього професіоналізму.

З вивченням цих питань ми пов'язуємо подальшу дослідницьку роботу щодо визначення шляхів підвищення якості підготовки сучасного вчителя музики й забезпечення достатнього й високого рівнів їхнього професіоналізму.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Білоус О.С. Використання дидактичних ігор як засіб формування морально-естетичних якостей учнів молодших класів на основі музичного фольклору // Проблема імітаційно-ігрового підходу до організації навчального процесу у вищій школі: Збірник наукових матеріалів (за підсумками роботи Міжнародної науково-практичної конференції „Проблема імітаційно-ігрового підходу до організації навчального процесу у вищій школі” 27-28 вересня 2001р.). – Кривий Ріг: КДПУ, 2001. – С. 137-140.

2. Білоус О.С. Формування морально-естетичних цінностей учнів засобами пісенного репертуару // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2001. – Вип. 3. – С. 128-135.

3. Білоус О.С. Український фольклор як засіб морально-естетичного становлення особистості школяра // Науковий вісник ПДПУ ім. К.Д.Ушинського: Збірник наукових праць. – Одеса: ПДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2002. – Вип. 4-5. – С. 91-94.

4. Білоус О.С. Формування морально-естетичних якостей особистості учнів засобами музичної творчості // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. – К.: НПУ, 2002. – Вип. 7. – С. 182-187.

5. Білоус О.С. Формування творчої активності студентів у системі вивчення предметів музичного циклу // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2003. – Вип. 5. – С. 64-70.

6. Білоус О.С. Особистісно орієнтоване навчання як чинник стимулювання творчої активності студентів // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2003. – Вип. 6. – С. 67-68.

7. Білоус О.С. Дидактичні умови формування творчої активності майбутніх педагогів у системі особистісно орієнтованого навчання // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2004. – Вип. 7. – С. 17-24.

8. Білоус О.С. Про рівень сформованості творчої активності в студентів музично-педагогічних факультетів педуніверситету різних курсів навчання // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. – Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол.: О.Г.Мороз, Н.В.Гузій. – Вип. 1 (11).

– К.: НПУ, 2004. – С. 134-138.

9. Білоус О.С. Формування творчої активності студентів у процесі навчання предметам музичного циклу // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. – Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол.: О.Г.Мороз, Н.В.Гузій. – Вип. 2 (12). – К.: НПУ, 2004. – С. 59-62.

АНОТАЦІЯ

Білоус О.С. Дидактичні основи формування творчої активності студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання (на матеріалі музичних дисциплін). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.09 – теорія навчання. – Волинський державний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2005.

У дослідженні розглянуті можливості особистісно орієнтованого навчання музичним дисциплінам у формуванні творчої активності майбутніх учителів музики. У роботі конкретизована сутність поняття „творча активність”, зміст, структурні компоненти, показники й рівні сформованості цього складного особистісного утворення як важливої характеристики професіоналізму, доведена поетапність формування творчої активності студентів у процесі музично-педагогічної діяльності; виявлена сукупність дидактичних умов і експериментально перевірена їхня ефективність у формуванні цього складного особистісного утворення засобами музичних дисциплін у системі особистісно орієнтованого навчання. У ході формуючого експерименту апробована технологія формування творчої активності майбутніх учителів музики, побудована на принципах рольової перспективи, задачного й імітаційно-ігрового підходів, педагогічної взаємодії, співробітництва й співтворчості в системі відносин „викладач-студент”.

Матеріали дослідження є теоретико-педагогічною підставою для подальшого вдосконалення музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: творча активність, особистісно орієнтоване навчання, рольова перспектива, дидактичні умови, музично-педагогічна діяльність.

АННОТАЦИЯ

Белоус Е.С. Дидактические основы формирования творческой активности студентов в процессе личностно-ориентированного обучения (на материале музыкальных дисциплин). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.09 – теория обучения. – Волынский государственный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2005.

Исследование посвящено изучению возможностей личностно-ориентированного обучения музыкальным дисциплинам в формировании творческой активности будущих учителей музыки.

В диссертации на основе комплексного изучения задач, содержания, технологии личностно-ориентированного обучения теоретически обоснованы его возможности в формировании творческой активности студентов. Установлено, что личностно-ориентированное обучение является эффективным средством активизации позиции студентов при изучении музыкальных дисциплин, если обеспечить:

- личностно-гуманитарную ориентацию задач, содержания и способов ориентации учебной работы;
- системное видение студентами музыкально-педагогической деятельности;
- направленность всех дидактических средств на развитие музыкально-педагогических способностей и творческого стиля деятельности будущих учителей музыки;
- внедрение в учебный процесс педагогического мониторинга и своевременное диагностирование уровня творческой активности студентов.

В работе творческая активность рассматривается как сложное личностное образование, что позволило конкретизировать само понятие, уточнить его содержание и структуру, охарактеризовать основные показатели, проявление которых дифференцирует уровни сформированности этого сложного качества личности.

Теоретический анализ позволил раскрыть многокомпонентность структуры творческой активности, объединявшей мотивационный, познавательно-операционный, творческих способностей, эмоционально-волевой и оценочный компоненты.

В ходе исследования было установлено, что творческая активность характеризуется потребностью и умением выдвигать оригинальные музыкально-педагогические проблемы, находить нестандартные способы их решения, использовать ранее полученные знания в новых ситуациях, что обеспечивает установку на самоусовершенствование личности и развитие музыкально-творческих способностей студентов.

В работе раскрываются поэтапный и уровневый характер становления творческой активности, возможности технологии обучения музыкальным дисциплинам, построенной на принципах ролевой перспективы, задачного и имитационно-игрового подходов, педагогического взаимодействия, сотрудничества и сотворчества в системе отношений „преподаватель-студент”.

На основании комплексного подхода к организации музыкально-педагогической деятельности студентов в процессе личностно-ориентированного обучения в исследовании теоретически обоснованы и экспериментально проверены дидактические условия, обеспечивающие достаточный и высокий уровень проявления творческой активности в изучении музыкальных дисциплин. Доказано, что положительные результаты возможны, если обеспечить совокупность дидактических условий:

- ориентацию педагогического процесса на развитие личности студента с учетом его

возможностей и способностей;

- наличие устойчивой положительной мотивации музыкально-педагогической деятельности;
- постановку дидактических задач в форме ролевой перспективы и структурирование учебной информации в форме имитационно-игровой и проблемно-ситуационной модели;
- использование дидактических технологий, построенных на принципе ролевой перспективы, личностно-деятельностного и имитационно-игрового подходов;
- создание образовательной среды, предоставляющей каждому студенту возможность свободного выбора учебных ролей, психологического комфорта и ситуацию успеха в профессиональном становлении.

Экспериментальная работа выявила эффективное сочетание дидактических условий, обеспечивающих результативность личностно-ориентированного обучения в активизации позиции студента при изучении музыкальных дисциплин и формировании творческой активности как сложного личностного образования.

Обобщение результатов экспериментальной работы подтвердило эффективность разработанных рекомендаций и дает теоретико-методическое основание для совершенствования учебников, учебных пособий и дидактических средств.

Ключевые слова: творческая активность, личностно-ориентированное обучение, ролевая перспектива, дидактические условия, музыкально-педагогическая деятельность.

ANNOTATION

Belous H.S. The didactic foundations of forming students' creative activity during person-centered teaching (on the musical subjects' material). – Manuscript.

The thesis to get Candidate of Science degree in Pedagogics, speciality 13.00.09 – the theory of teaching. – Lesya Ukrainka Volyn State University, Lutsk, 2005.

The opportunity of person-centered teaching musical subjects in forming creative activity of future music teachers are examined in the investigation. The notion „creative activity”, its contents, structure, indices and levels of this complicated personal formation as important professionalism characteristic are determined; step-forming character of students' creative activity in musical-pedagogical activity is proved; the complex of didactic conditions which prove the effectiveness of the experimental training to form students' creative activity by means of musical subjects in term of person-centered teaching have been revealed and practically tested. The forming technology of future teachers' creative activity based on the principles of role perspective, tasks approach, imitation and games approaches, pedagogical interaction, cooperation and co-creation in term of „teacher - student” relation.

The materials of the research give theoretic-pedagogical basis for future improving musical-pedagogical teaching of prospective teachers.

Key words: creative activity, person-centered teaching, role perspective, didactic conditions, musical-pedagogical activity.